
Hvem skal lede Midt-Norge ut av krisen?

DEBATT

EINAR NILSEN

einar.nilsen@helse-mr.no

Einar Nilsen er spesialist i medisinsk mikrobiologi og avdelingssjef ved Avdeling for medisinsk mikrobiologi, Helse Møre og Romsdal. Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Helseplattformen er en dårlig løsning på en enkel visjon. For helsetjenestene i Midt-Norge er konsekvensen en ond sirkel med tap av kvalitet, tillit og penger. Å bryte sirkelen krever kriseledelse.

13. desember 2023 gikk et oppsiktsvekkende styremøte i Helse Midt-Norge RHF av stabelen. Forut for møtet hadde direktør og styre i Helse Møre og Romsdal HF innstilt på og vedtatt utsettelse av Helseplattformen ved sykehusene i helseforetaket. På tross av åpne tilsynssaker og en blodrød risiko- og sårbarhetsanalyse valgte man på å overkjøre det lokale helseforetaket, og fortsette med planlagt innføring i april 2024. I det åpne styremøtet kunne vi høre flere styremedlemmer klage over at Helseplattformen er en svært kompleks sak. *Kaotisk sak* hadde vært en mer presis beskrivelse.

Grunnsteinen til kaoset ble lagt da man skulle realisere den enkle visjonen «Én innbygger – én journal», og valgte å tolke dette som «én innbygger – ett dataprogram». Da anbudet ble sendt ut, svarte alle tilbydere utenom den amerikanske leverandøren Epic at dette ikke ville la seg gjøre på en hensiktsmessig måte: Veien inn i fremtiden er ikke et gigantisk dataprogram som skal løse alt for alle, men en felles standard for lagring og utveksling av helseinformasjon, tilgjengelig via ulike programmer tilpasset den aktuelle delen av helsevesenet. Det gir fleksibilitet og endringsdyktighet (1, 2).

Flertallet av skeptiske tilbydere fikk rett, og helsetjenestene i Midt-Norge har frontkollidert med virkeligheten.

God ledelse er veien ut av krise

Når valgene som har ført frem til krisen er gjort av de sittende lederne, er det krevende å styre seg ut. Den svekkede tilliten blant ansatte er legitim. At ledere i de lokale helseforetakene har tillit, hjelper lite når de er umyndiggjorte, og øvrig ledelse fremstår som et mangehodet troll.

«For kommunene kan eierskapet i Helseplattformen minne om et pyramidespill, der det gis insitamenter for å få andre med for å hindre egen undergang»

For kommunene kan eierskapet i Helseplattformen minne om et pyramidespill, der det gis insitamenter for å få andre med for å hindre egen undergang (3). Jo færre kommuner som blir med i prosjektet, jo høyere er kostnadene for dem som allerede er med. Selv om Helse Midt-Norge er den største eieren, så har ikke det regionale helseforetaket noe overordnet ansvar, og prosjektet er ikke underlagt foretakets øvrige IT-organisasjon HEMIT. Oppdraget om å innføre Helseplattformen i Helse Midt-Norge ble gitt og bekreftet av toppolitikere som i dag både er i posisjon og i opposisjon. I sum er Helseplattformen et skilsmissebarn med et sammensurium av foreldre og steforeldre med ulike behov og med liten lyst til å ta hverken skyld eller ansvar.

Nå må noen utøve et tydelig lederskap. Dette inkluderer å ta et uforbeholdent ansvar for situasjonen og å kommunisere en situasjonsbeskrivelse som ansatte i helseforetak og kommuner kjenner seg igjen i. Risikoviljen kan ikke være høyere hos ledere enn det som er lovlig og akseptabelt for det utøvende helsepersonellet (4, 5). Å skyld på ansattes «vonde vilje» eller uttrykke krenkelse over at berørte parter tar til sterke ord når krisen fortsetter, bidrar til å forverre krisen (6, 7). Å kaste ut et kostnadsestimat det knapt finnes dokumentasjon for, eller proklamere en unyansert umulighet av å snu, oppleves som en provokasjon (8) – særlig når utspillene kommer fra hoder på trollet som ikke åpenbart har kompetanse innen IT, helse eller helsetjenesteutvikling (9).

Reversering er tidkrevende og kostbart, men umulig er det ikke. Å prise inn tap av kompetente arbeidstakere, tap av effektivitet, tap av fleksibilitet og endringsdyktighet kan få regnestykkene til å se helt annerledes ut enn de gjør i «tenk på et tall»-presentasjonene til styret i Helse Midt-Norge (10).

Det gjenstår å se om Helseplattformen er en ondartet kreftsvulst som burde blitt operert vekk før den fikk spredd seg. Eller om den blir redningen for et helsevesen som ikke trengte redning før innføringen. Før man går videre, må helseminister, direktører og styrever i helseforetak og kommuner vise at de har skjønnet hva man legger i potten med å rulle ut systemet videre. Troverdige 20-årsperspektiv med beste- og verstefallsscenarioer ved å fortsette kontra å reversere prosjektet, må legges frem internt og i media.

«Når vi nå henter inn metodene fra 'klassens dårligste', er det en uheldig vei inn i en fremtid med høyere krav til effektivitet»

Det amerikanske helsevesenet er verdens minst effektive. Historisk har man i USA hatt lite utbygde offentlige helsetjenester og likevel brukt nesten dobbelt så mange statlige penger på helsevesenet per capita enn det vi gjør i Norge (11). Når vi nå henter inn metodene fra «klassens dårligste», er det en uheldig vei inn i en fremtid med høyere krav til effektivitet.

Det resterende Helse-Norge vil godta at man mislyktes i et IT-prosjekt og reverserte til en høy engangskostnad. Men de kommer ikke til å godta at helsetjenestene i Midt-Norge får overført flere kroner per innbygger enn resten av landet i all overskuelig fremtid fordi man valgte et dårlig dataprogram med kaotisk eierskap og forvaltning.

REFERENCES

1. Storvik AG. Ute av dansen i kampen om IT-kontrakt verdt 2,7 milliarder. Dagens Medisin 25.11.2016. <https://www.dagensmedisin.no/ikt/ute-av-dansen-i-kampen-om-it-kontrakt-verdt-27-milliarder/526778> Lest 8.1.2024.
2. Storvik AG. IT-selskap trakk seg fra milliardanbud i Helse Midt i siste liten – kun én leverandør igjen. Dagens Medisin 18.6.2018. <https://www.dagensmedisin.no/helse-midt-norge-rhf-helseokonomi-ikt/it-selskap-trakk-seg-fra-milliardanbud-i-helse-midt-i-siste-liten-kun-en-leverandor-igjen/272282> Lest 8.1.2024.
3. Hoff PM. Helseplattformen – den nye Terraskandalen? Sunnmørsposten 17.11.2023. <https://www.smp.no/meninger/kronikk/i/RGMz7W/helseplattformen-den-nye-terraskandalen> Lest 8.1.2024.
4. Almendingen B. Kommunaldirektør om Helseplattformen: – Vi må tåle risiko. Kommunal Rapport 24.4.2023. <https://www.kommunal-rapport.no/digitalisering/kommunaldirektor-om-helseplattformen-vi-ma-tale-risiko/150990/> Lest 8.1.2024.
5. Helse- og omsorgsdepartementet. Lov om helsepersonell m.v. (helsepersonelloven). § 4. Forsvarlighet. <https://lovdata.no/lov/1999-07-02-64/§4> Lest 8.1.2024.
6. Thobroe G, Ørnhaug ER. Skylder på brukerne for at over 16.000 brev ikke kom frem. NRK 8.3.2023. <https://www.nrk.no/trondelag/direktor-for-helseplattformen-skylder-pa-brukerne-for-at-16.000-brev-ikke-kom-dit-de-skulle-1.16327273> Lest 8.1.2024.
7. Pettrém MT. Direktører langer ut mot brukernes Helseplattformen-kritikk – leide inn PR-hjelp før styremøte. Aftenposten 30.1.2023. <https://www.aftenposten.no/norge/i/on78BW/direktoerer-langer-ut-mot-brukernes-helseplattformen-kritikk-leide-inn-pr-hjelp-foer-styremoete> Lest 8.1.2024.
8. Simonsen MCA. Kostnad for ny utsettelse av Helseplattformen? 600 millioner kroner. Dagens Medisin 7.12.2023. <https://www.dagensmedisin.no/helse-midt-norge-rhf-helse-more-og-romsdal-helse-nord-trondelag/kostnad-for-ny-utsettelse-av-helseplattformen-600-millioner-kroner/604523> Lest 8.1.2024.

9. Almendingen B. Kommunedirektører presser sykehus til å innføre Helseplattformen. Kommunal Rapport 12.12.2023. <https://www.kommunal-rapport.no/digitalisering/kommunedirektorer-presser-sykehus-til-a-innfore-helseplattformen/156622!/> Lest 8.1.2024.
10. Styreadministrasjon Helse Midt-Norge RHF. Sakspapirer styremøte 13.12.2023. <https://ekstranett.helse-midt.no/1001/default.aspx> Lest 2.1.2023.
11. OECD. Health spending. <https://data.oecd.org/healthres/health-spending.htm> Lest 2.1.2023.

Publisert: 15. januar 2024. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.24.0004

Mottatt 3.1.2024, første revisjon innsendt 4.1.2024, godkjent 8.1.2024.

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 15. juli 2026.